

Veitsenterällä olemisesta viranomaisen vallan kasvattamiseen

Koronaepidemia on jyllännyt nyt yli vuoden ajan keskuudessamme ja THL on toistanut koko epidemian ajan viestiään ”nyt ollaan veitsenterällä”. Tuota on taottu kansalaisten selkärantaan kuukausi toisensa jälkeen niin paljon, että Iltalehti julkaisi 19.2.2021 asiasta jopa pilapiirroksenkin.

Itse olen seurannut koronaepidemian ajan leipomo- ja konditoria yritysten arkea ja voin todeta, että ”nyt ollaan veitsenterällä” monen yrityksen tulevaisuuden osalta. Niin vakavaan taloudelliseen tilanteeseen valtiollaan päättämät erilaiset rajoitustoimenpiteet ovat ajaneet todella monet yritykset. Sillä, että valtio velkaantuu hurjasti, yrityksiä menee konkurssiin, ihmisiä jää työttömäksi ja lasten pahoinvointi lisääntyy, ei näytä olevan juuri merkitystä. Vaikuttaa siltä, että kaikkeen muuhun saa Suomessa sairastua ja/tai kuolla, kunhan kukaan ei sairastu tai kuole koronaan. Kaksi työelämään ja yksi harrastuksiini liittyvää tuttuani on lähiaikoina menehtynyt yllättäviin ja nopeasti edenneisiin sairauksiin, joilla ei ollut mitään tekemistä koronaepidemian kanssa. Tavallisista kuolemista ei Suomessa juuri kerrota, mutta jokainen koronakuolema on suuri media uutinen, jota toistetaan kaikissa medioissa useasti päivän aikana. Ja kun koronakuolemia toistetaan tasaisesti, ei ole juuri väliä kuinka monen yrittäjän elämäntyö päättyy sairastumiseen tai konkurssiin. Tätä kirjoittaessani tuli tieto, että Suomeen julistetaan kolmen viikon sulkutila ajalle 8.3-28.3.2021, mikä osaltaan tulee johtamaan lisääntyviin konkursseihin ja työttömyyteen.

En halua vähätellä pienimmässäkään määrin koronaviruksen vaarallisuutta. On selvää, että taudin levitessä päättäjät ovat monelta osin vaikeassa välikädessä, varsinkin kun koronapelkoiset ihmiset vaativat erilaisia toimenpiteitä. Mutta eri valtioiden laajat kansalaisten oikeuksiin kohdistuneet rajoitustoimet ovat myös eräänlainen ihmiskoe, jonka kaikkia seurauksia emme ole vielä nähneet. Tuskin kukaan rajoitustoimista nyt päättävä henkilö tulee tulevaisuudessa myöntämään, että koronaan liittyneet rajoitustoimet olisivat syy joidenkin ihmisten mielenterveydellisiin ongelmiin ja muihin sairauksiin, saati kuolemiin.

Olen usein jo ennen koronaa ihmetellyt suomalaisten innoikkua ja valmiutta lisätä viranomaisen valtaa, jolla kansalaisten ja/tai yritysten toimintaa ja oikeuksia voidaan rajoittaa. Koronaepidemian aikana suuri joukko ihmisiä on sokaistunut tilanteeseen ja he ovat valmiita hyväksymään lähes mitä tahansa viranomaisen esittämiä rajoitustoimenpiteitä. En olisi koskaan uskonut, että Suomessa joutuu seuraamaan julkista keskustelua siitä, että kansalaisten suojaksi säädetty perustuslaki olisi este ”tarvittaville toimille” eli viranomaisen vallan kasvattamiselle, ja sen takia perustuslakia tulisi tulkita nyt toisin kuin miten sitä on tulkittu vuosikymmenten ajan.

Olemme kansa, jossa suuri enemmistö kuuliaisesti hyväksyy



aina sen, mitä viranomainen kertoo. Johtuuko tämä kuuliaisuus kenties siitä, että muutamia sukupolvia sitten olimme yli 100 vuotta Venäjän vallan alla? Sieltäkö on peritty tämä kuuliaisen asenne viranomaisen kaikkietävyyyteen? Harrastukseksi olen lukenut 1900-luvun Saksan historiaa, erityisesti Itä-Saksan historiaa. Kun tiedän, mihin kaikkeen saksalaiset viranomaiset pystyivät 1900-luvun aikana, voin vain ihmetellä sitä naiviutta, jolla suomalaiset uskovat viranomaisten ainaiseen vilpittömyyteen ja hyvytyteen. Kun maailman menoa katsoo, tulee mieleen vanha sanonta: ”ainoa mitä historiasta opimme, on se, että historiasta emme opi”. Ja niin historia pääsee toistamaan itseään. Suomessa kuten muuallakin Euroopassa on taas tullut aika, jolloin viranomaisen valta kasvaa ja erilainen valvonta tulee lisääntymään*. Kansalaisten teknisen valvonnan ja seurannan lisääminen tulee olemaan tästä yksi esimerkki. Tulemme tulevina vuosina näkemään vielä monta kertaa kuinka myös koronaepidemian ”aikaisia kokemuksia” käytetään erilaisissa lainsäädäntöhankkeissa verukkeena viranomaisen valtaa kasvatettaessa ja kansalaisten oikeuksia heikennettäessä. Kun viranomaisen valta kasvaa, ihmiset ajan myötä ymmärtävät, että suuntaus on huono. Mutta kun valtamedian edustajatkaan eivät näe tässä suuntauksessa tällä hetkellä mitään ongelmia, viranomaisen vallan kasvattaminen onnistuu varsin vaivattomasti.

Median tulisi toimia vallan vahtikoirona, mutta media toimii liian usein lähinnä vain vallan sylikoirona, joka kertoo mitenkään kyseenalaistamatta vallanpitäjien ja viranomaisten näkemykset kansalaisille. Näyttää siltä, että lähes kaikki median edustajat lähtevät asiassa kuin asiassa siitä, että viranomaisen kertoma näkemys on myös ”ainoa totuus”**. Tämä on ollut hämmäntävää seurattavaa erityisesti nyt koronaepidemian aikana. Median edustajat ovat aina valmiita ja taitavia hyökkäämään yksittäisen vaikutusvaltaisessa asemassa olevan henkilön kimppuun, jos henkilö tekee työssään näkyvän virheen. Tuollaisessa tilanteessa median edustajat pyrkivät tuomaan hyvin esille havaitsemiaan epäkohtia, ja penkovat asiaa taitavasti, näin myös koronaepidemian aikana. Muutoin suurin osa mediasta toimii vallanpitäjien ja viranomaisten tiedonvälitystoimistona ja vallassa olevien poliitikkojen ilmaisena mainostoimistona.

Mika Väyrynen

* Oikeushistorian professori Heikki Ylikangas ennusti tämän tulevan kehityksen jo vuonna 1986 kirjoittamassaan kirjassa ”Käännekohdat Suomen historiassa”, lukusuositus kappaleisiin ”Keskittyvä valta” ja ”Menneisyys tulevaisuudessa”.

** Muiden tahojen näkemykset uutisoidaan ”väitteinä”, ”selityksinä”, ”kiistämisinä” jne., jos he yrittävät tuoda esille viranomaisen näkemyksestä poikkeavia näkökantoja.